

ТЕМА 15. МІЖНАРОДНІ ВАЛЮТНО-КРЕДИТНІ УСТАНОВИ ТА ФОРМИ ЇХ СПІВРОБІТНИЦТВА З УКРАЇНОЮ

15.1. МІЖНАРОДНИЙ ВАЛЮТНИЙ ФОНД, ЙОГО ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ

15.2. СВІТОВИЙ БАНК

15.3. РЕГІОНАЛЬНІ МІЖНАРОДНІ КРЕДИТНО-ФІНАНСОВІ ІНСТИТУЦІЇ

15.4. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ

15.5. БАНК МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКІВ

15.1. МІЖНАРОДНИЙ ВАЛЮТНИЙ ФОНД, ЙОГО ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ

Міжнародний валютний фонд

це валютно-фінансова організація міжурядового співробітництва.

Його політика та діяльність регулюються статутом, який має назву Статті угоди МВФ.

У своїй діяльності він об'єднує функції регулювання, фінансування, нагляду та консультування держав-членів у сфері валютно-фінансових відносин.

ЙОГО БУЛО ЗАСНОВАНО НА МІЖНАРОДНІЙ ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ, ЯКА ВІДБУЛАСЯ У 1944 Р. У БРЕТТОН-ВУДСІ (США).

Кожна країна-учасниця, вступаючи у Фонд, робить відповідний внесок, який визначається встановленою квотою.

Розмір такої квоти, що переглядається з періодичністю у п'ять років, розраховується на основі оцінки економічного потенціалу окремих країн у світовому господарстві.

Відносно розміру квот визначається «вага» голосу кожної країни в керівництві Фондом та обсяг її можливих запозичень.

Квота України на початок 2013 року становила 0,58%.

Згідно з існуючим положенням з визначеної суми лише 22,7% виплачується у вільно конвертованій валюті (ВКВ), а решта — у національній грошовій одиниці

Кожна держава дістає 250 голосів незалежно від розмірів її квоти плюс один голос на кожні 100 тис. СДР її квоти.

Рішення приймаються більшістю голосів, а з деяких питань — більшістю у 70% або 85%.

Таким чином, величина квоти визначає можливість країни впливати на політику МВФ.

При наданні кредитів МВФ ставить перед країнами-боржниками політичні та економічні умови, які втілюються у програмах перебудови економіки.

Цей порядок називається принципом обумовленості.

Фінансові ресурси МВФ спрямовуються для надання допомоги країнам-членам, які намагаються подолати проблеми платіжного балансу, а також для сприяння у пом'якшенні наслідків реалізації стабілізаційних програм

Держави-члени, які користуються загальними ресурсами МВФ, «купають» (тобто позичають) валюту інших держав-членів або СДР в обмін на еквівалентну суму у своїй власній валюті.

Відносини МВФ і з Україною

По-перше, Україна як держава поки що фактично не має реального доступу на міжнародні фінансові ринки.

Зовнішнє фінансування вона може отримати переважно з офіційних джерел. А головне офіційне джерело — це МВФ.

І навіть можливе одностороннє фінансування з боку таких країн, як США, Японія, як правило, пов'язане з домовленостями з Фондом.

По-друге, політика Фонду, яка проводиться в Україні і пов'язана з грошовою підтримкою, спрямована на стабілізацію соціально-економічної ситуації в Україні.

Відносини МВФ з країнами колишнього СРСР, у тому числі з Україною, будуються відповідно до трьох типів програм

- ***Програму першого типу*** створено спеціально для цих країн, яка є своєрідною підготовчою програмою, відносно простою у своїх вимогах. **Виконання такої програми не потребує складного інвестиційного апарату в країні.** Це програма системної трансформації економіки (Systemic Transformation Facility — STF)

Наступний крок — це стандартна програма, яка має назву «стенд-бай» (Stand-by). Це програма **короткострокового фінансування**; як правило, вона триває від 12 до 13 місяців і спрямована на здійснення першочергових заходів, необхідних для досягнення

Після реалізації цієї програми країна може укласти з МВФ угоду про програму розширеного фінансування (Extended Fund Facility — EFF). Вона розрахована на три роки і спрямована на закріплення досягнень початкової стабілізації за програмою «стенд-бай».

Розпорядником фінансових ресурсів, наданих МВФ, є НБУ.

Фінансові ресурси МВФ надаються Україні на досить пільгових умовах: строк сплати 3—5 років, початок оплати — через три роки, процентні ставки за кредит — від 5,75% до 6,29%.

Кредити, що залучаються від МВФ, використовуються для підтримки курсу національної валюти та для фінансування дефіциту платіжного балансу України і покликані пом'якшити економічні труднощі у процесі проведення економічних реформ, які дають змогу забезпечити у перспективі економічне зростання в країні.

15.2. СВІТОВИЙ БАНК

Світовий банк являє собою групу споріднених організацій, тому досить часто говорять про Групу Світового банку.

До неї входять:

- Міжнародний банк реконструкції та розвитку (саме його інколи називають скорочено Світовим банком);
- Міжнародна асоціація розвитку;
- Міжнародна фінансова корпорація;
- Багатостороння агенція гарантування інвестицій;
- Міжнародний центр урегулювання інвестиційних конфліктів.

Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР)

надає довгострокові позички країнам-членам та гарантує кредити, які надані цим країнам приватними банками та іншими кредиторами на двосторонній основі.

Право брати участь у діяльності банку мають тільки члени МВФ.

Право голосу в органах МБРР

визначається розміром внеску до його капіталу.

Діяльність банку зосереджена на двох сферах — макроекономічна стабілізація та інституційні зміни.

Позики надаються на 15—20 років, включаючи п'ятирічний термін відстрочення платежів.

МБРР отримує більшість своїх ресурсів завдяки операціям на світових фінансових ринках. Банк продає бони та інші гарантії заборгованості пенсійним фондам, страховим компаніям, корпораціям, іншим банкам, а також фізичним особам.

Певна частина кредитів банку надається на розвиток малорентабельних галузей з високим строком окупності витрат, куди приватний капітал не вкладається: інфраструктура, сільське господарство.

Кредити Світового банку є достатньо привабливим джерелом зовнішнього фінансування.

За класифікацією Світового банку Україна належить до третьої категорії країн (середній рівень доходів). Для таких країн строк погашення кредитів становить 17 років з пільговим періодом 5 років, протягом яких сплачуються лише відсотки.

Ставка відсотка може бути фіксованою або плаваючою з прив'язкою до ставки ЛІБОР. Проценти за позиками Світового банку, які до цього часу залучені Україною, сплачуються за плаваючою ставкою.

З урахуванням загальної маржі Світового банку ставка процентів для України становить близько 6,5% річних.

Міжнародна асоціація розвитку (МАР)

була створена як філія МБРР у 1960 р. з метою зберегти вплив розвинутих західних держав на країни, що розвиваються.

МАР надає безпроцентні кредити на строк до 50 років (з 1986 р. — строк надання кредитів скорочено до 40 років для найменш розвинутих країн та до 35 років — для інших країн «третього світу»).

Погашення кредитів починається з 11-го року після початку їх використання. МАР надає кредити урядам та приватним організаціям найбідніших країн, що розвиваються.

Право на отримання таких кредитів мають країни з річним доходом на душу населення, що не перевищує 835 дол. США.

Міжнародна фінансова корпорація (МФК)

була організована у 1959 р. з ініціативи США з метою заохочування розвитку приватних підприємств у країнах, що розвиваються.

МФК надає кредити високорентабельним приватним підприємствам без гарантії уряду на строк від п'яти до 15 років за умови, що частину акцій компанії-позичальники продають МФК.

Рівень процентів відповідає процентам, що існують на міжнародних фінансових ринках.

Багатостороння агенція гарантування інвестицій (БАГІ) здійснює страхування капіталовкладень від політичного ризику на випадок експропріації, війни, зриву контрактів

Міжнародний центр урегулювання інвестиційних конфліктів (МЦУІК) засновано в 1966 р. для сприяння припливу міжнародних інвестицій шляхом створення умов для припинення й урегулювання спорів між урядами та іноземними інвесторами.

15.3. РЕГІОНАЛЬНІ МІЖНАРОДНІ КРЕДИТНО-ФІНАНСОВІ ІНСТИТУЦІЇ

До найвідоміших регіональних міжнародних кредитно-фінансових установ передусім відносять:

- Міжамериканський банк розвитку (МаБР);
- Африканський банк розвитку (АфБР);
- Азіатський банк розвитку (АзБР).

Міжамериканський банк розвитку (МаБР)

був заснований у 1960 р. як інвестиційна інституція для фінансування країн Латинської Америки. Членами його є 27 країн американського регіону та 17 нерегіональних країн-членів.

Більшість голосів у МаБР належить США та іншим західним країнам.

Штаб-квартира банку міститься у Вашингтоні.

Найвищим органом є рада керуючих, в яку кожна країна направляє свого представника.

Ресурси банку формуються з внесків країн-членів та позичених коштів

Банк надає кредити урядам та під їх гарантію приватним підприємствам на звичайних і пільгових умовах, а також гарантії по урядових кредитах.

Голосування відбувається відповідно до участі у статутному капіталі.

Рада може приймати рішення лише у тому разі, якщо присутні представники мають не менше ніж 75% загальної суми голосів. США мають у цьому банку понад 25% голосів

Африканський банк розвитку (АфБР)

До 1983 р. банк існував виключно як панафриканська організація.

У 1978 р. на сесії ради керуючих АфБР було прийнято рішення про залучення до банку неафриканських країн з метою збільшення статутного капіталу, але за умови, що їм належатиме не більше як 1/3 загальної суми статутного капіталу, керівництво залишатиметься в руках регіональних членів, а кредити надаватимуться тільки країнам африканського континенту.

Статутний капітал банку визначений у розрахункових одиницях банку (РОБ), які за курсом еквівалентні СДР.

Кредити надаються за бажанням боржників у вільно конвертованій або в національній валюті.

Вони використовуються на оплату інвалютної вартості проекту та звичайно покривають від 40 до 80% його загальної вартості.

Інша частина фінансується урядом, приватними або міжнародними організаціями.

АфБР може надавати кредити як урядовим організаціям, так і приватним фірмам країн-членів.

При цьому банк не потребує попередніх гарантій уряду країни-позичальника.

Строки надання кредитів — від 5 до 25 років, у тому числі пільговий період становить від 1 до 6 років.

Головна проблема банку — нестача фінансових ресурсів.

Азіатський банк розвитку (АзБР)

Його членами є країни азіатсько-тихоокеанського регіону, а також США, Канада та 13 західноєвропейських країн.

У 1986 р. до членів АзБР вступила КНР.

Згідно зі статутом регіональним членам має належати провідне місце у капіталі та у керівництві цією інституцією.

Можливість пайовиків впливати на діяльність банку визначається їх участю у статутному капіталі.

Згідно зі статутом питома вага будь-якої країни-члена у капіталі банку не повинна перевищувати 0,5% її ВВП.

Проценти за позиками встановлюються, як правило, на рівні ставок приватних ринків капіталів.

Для деяких країн надаються пільги.

Строк погашення кредитів від 10 до 30 років, за пільговими — до 40 років.

Пільговий період триває 2—7 років.

Більшу частку позик (понад 60%) банк надає на розвиток інфраструктури, що створює умови для припливу приватного іноземного капіталу.

Існують також інші регіональні й субрегіональні банки та фонди розвитку. Найвідоміші з них:

- Центрально-американський банк економічної інтеграції, Гондурас.
- Карибський банк розвитку, Барбадос.
- Андська корпорація розвитку, Венесуела.
- Ісламський банк розвитку, Саудівська Аравія
- Фонд ОПЕК з Міжнародного співробітництва, Австрія.
- Арабський банк економічного розвитку Африки, Судан.
- Арабський фонд економічного та соціального розвитку, Кувейт та ін.

15.4. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ

Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) було створено у 1991 році зі спеціальною конкретною метою — сприяти структурним перетворенням щодо створення ринкової економіки у країнах Центральної і Східної Європи та країнах — колишніх республіках СРСР.

Відповідно до Угоди про створення ЄБРР він діє тільки в тих країнах, які дотримуються принципів багатопартійної демократії, плюралізму і ринкової економіки і запроваджують їх у життя.

Банк розташований у Лондоні, має статус міжнародної фінансової установи, до складу якої входить 61 член: 59 держав, включаючи всі європейські країни, країни інших регіонів світу (США, Мексика, Австралія, Єгипет, Японія та ін.), Європейський союз (ЄС) і Європейський інвестиційний банк (ЄІБ). Статутний капітал банку становить 20 млрд євро.

Головною особливістю ЄБРР, що відрізняє його від інших банків розвитку, є підтримка ним саме приватної підприємницької ініціативи.

У сучасних умовах штатний персонал ЄБРР переведено у представництва у країнах

Представництва поєднуються у територіальні групи.

Україна, разом із Румунією, Боснією і Герцоговиною та Хорватією входить до складу групи Південної і Східної Європи (BGCEE).

Усі повноваження щодо управління ЄБРР покладені на Раду керуючих на чолі з Головою і двома заступниками. Вона складається з міністрів фінансів або керуючих центральними банками країн-учасниць і представників від ЄС і ЄІБ. Рада керуючих делегує ряд своїх повноважень Раді директорів, яка відповідає за поточну діяльність Банку.

До Ради директорів входять Президент, три віцепрезиденти і 23 директори.

ЄБРР здійснює як пряме, так і опосередковане фінансування.

Пряме — це фінансування безпосередньо Банком.

До інструментів **прямого фінансування ЄБРР** належать:

1. **Кредити.** Надаються на конкретні потреби з урахуванням кредито- і платоспроможності позичальника.
2. **Пайова участь в акціонерному капіталі.**
3. **Гарантії ЄБРР** допомагають позичальникам в отриманні доступу до фінансування і розподілу ризиків відповідно до побажань ЄБРР і його партнерів з фінансування.

Середня сума таких кредитів дорівнює близько 22 млн євро, строк кредитів — у середньому 5—10 років, у виняткових випадках — 15 років. **Процент за кредитами може**

Опосередковане фінансування застосовується для надання незначних за обсягом кредитів.

Інструментами його є:

- 1. Кредитні лінії ЄБРР** середньо- і довгострокового характеру фінансовим посередникам, якими є місцеві банки.
- 2. Інвестиції в приватні акціонерні капітали** здійснюються банком шляхом підписки на звичайні і привілейовані акції або в інших формах.
- 3. Програми розвитку банків.** ЄБРР намагається допомогти місцевим банкам набути надійної репутації, яка б допомогла їм працювати на міжнародних фінансових ринках, мати доступ до інвестиційних ресурсів. **ЄБРР може виступати у ролі гаранта.**
- 4. Співфінансування** здійснюється ЄБРР разом з місцевими та іноземними партнерами. Частка інвестицій ЄБРР у проектах приватного сектору, як правило, обмежується 35% від вартості проекту.

15.5. БАНК МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКІВ

Одна з основних цілей міжнародної діяльності Банку полягає в зміцненні міжнародної фінансової стабільності.

Це визначає місце і роль банку в системі міжнародних відносин:

- БМР є місцем зустрічі представників центральних банків;
- є банком центральних банків — зберігає їх депозити, які становлять значну частку світових валютних резервів, здійснює розрахунки між ними на кліринговій основі;
- є агентом або довіреною особою з різноманітних міжнародних фінансових домовленостей.

Членами БМР нині є 41 центральний банк країн Європи, Азії, Африки та

США

За правовим статусом БМР є компанією з обмеженою відповідальністю, що має випущений акціонерний капітал.

Адміністративна структура БМР має три органи: загальні збори акціонерів, рада директорів і правління.

Загальні збори скликаються щороку, як правило, у другий понеділок червня з представників центральних банків-акціонерів, голоси яких розподіляються пропорційно до кількості їх акцій.

До складу Ради директорів входять шість керуючих центральних банків.

Із числа членів Ради директорів обирається голова і призначається президент банку

БМР виконує цілий ряд функцій

- здійснює широке коло банківських операцій з метою сприяння центральним банкам в управлінні їх валютними резервами, тобто **БМР є банком центральних банків**;
- слугує форумом (організатором) міжнародного грошово-кредитного і валютного співробітництва, у рамках якого періодично зустрічаються керівники центральних банків;
- виступає інформаційно-дослідним центром з питань грошово-кредитних та валютно-фінансових відносин;
- виконує функції агента та довіреної особи з виконання міжнародних фінансових угод.

Під егідою БМР і за його підтримки працюють три комітети з розроблення та погодження нормативних банківських стандартів:

Базельський комітет з банківського нагляду — розробляє мінімальні принципи ефективного банківського нагляду;

Базельський комітет з систем платежів і розрахунків — здійснює нагляд за міжнародними розрахунками і розробляє нові механізми міжнародних розрахунків. Найбільш значущими є його рекомендації щодо розрахунків за фінансовими деривативами, урахування системних ризиків тощо;

Постійний комітет з єрвалют — вивчає і надає рекомендації щодо удосконалення банківського регулювання ринку єрвалют.

За роки свого існування БМР перетворився на провідний інформаційно-дослідницький центр з монетарних і фінансових проблем. Дослідження банку мають прикладний характер.

Україна не є учасником БМР. Але Національний банк України розглядає можливості щодо організації співробітництва з БМР.